

УДК 37.011.3-051:34

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/97-1-52>

Анатолій КОЛЕСНИКОВ,

orcid.org/0009-0007-7281-4598

*аспірант кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(Харків, Україна) anatoliikolesnikov78@gmail.com*

ВИДИ ТА ФОРМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ ОСВІЧЕНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

У статті акцентовано увагу на важливості підвищення рівня правової освіченості педагогічних працівників у контексті трансформації освітньої системи України. Висвітлено основні виклики, з якими стикаються педагоги у професійній діяльності, включаючи правові аспекти трудового законодавства, взаємодію учасників освітнього процесу, питання безпеки, протидії булінгу, корупції тощо.

Обґрунтовано значення підвищення кваліфікації як безперервного та гнучкого процесу професійного розвитку педагогів. У цьому контексті проаналізовано види, форми та суб'єкти підвищення кваліфікації педагогічних працівників в системі неперервної освіти для підвищення рівня їх правової освіченості.

Визначено основні напрями підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, зокрема використання електронних освітніх платформ, спеціалізованих програм закладів вищої освіти та ресурсів для розвитку цифрової і правової грамотності. Наголошено на автономії педагогів у виборі форм і суб'єктів навчання як чиннику індивідуалізації професійного зростання.

У ході дослідження з'ясовано, що головним законодавчим документом, який регулює питання підвищення кваліфікації освітян є Постанова КМУ № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників». У документі визначено процедуру проходження підвищення кваліфікації, зазначено види і форми, встановлено строки і тривалість підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників.

З'ясовано, що в Україні існує широка мережа можливостей для проходження підвищення кваліфікації для педагогів, що сприяє реалізації власної освітньої траєкторії, саморозвитку та професійному зростанню.

Зроблено висновок, що підвищення рівня правової освіченості педагогічних працівників у системі неперервної освіти є важливим і затребуваним напрямом їхнього професійного і особистісного розвитку, що сприяє формуванню правової культури, створенню безпечного освітнього середовища, побудові конструктивного діалогу з усіма учасниками освітнього процесу, забезпеченню високої якості реалізації державної політики в галузі освіти.

Ключові слова: *правова освіченість, форми, види, суб'єкти, підвищення кваліфікації, педагогічні працівники, неперервна освіта.*

Anatolii KOLESNIKOV,

orcid.org/0009-0007-7281-4598

*Postgraduate student at the Department of Educational Sciences and Innovative Pedagogy
Kharkiv I.P. Kotlyarevsky National University of Arts
(Kharkiv, Ukraine) anatoliikolesnikov78@gmail.com*

TYPES AND FORMS OF PROFESSIONAL TRAINING FOR THE DEVELOPMENT OF LEGAL EDUCATION OF TEACHERS IN THE CONTINUING EDUCATION SYSTEM

The article focuses on the importance of improving the level of legal literacy of teaching staff in the context of transformations in the education system of Ukraine. It highlights the main challenges faced by teachers in their professional activities, including legal aspects of labor legislation, interaction among participants in the educational process, issues of safety, prevention of bullying and corruption, etc.

The significance of professional development as a continuous and flexible process of teachers' professional growth is substantiated. In this context, the types, forms, and providers of professional development for teaching staff within the system of lifelong education aimed at enhancing their legal literacy are analyzed.

The main directions of professional development for teaching and academic staff are identified, including the use of electronic educational platforms, specialized programs of higher education institutions, and resources for the development of digital and legal literacy. Emphasis is placed on the autonomy of teachers in choosing forms and providers of training as a factor in the individualization of professional growth.

The study found that the key legislative document regulating professional development of educators is Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 800 "Some Issues of Professional Development of Teaching and Academic Staff." The document defines the procedure for undertaking professional development, specifies its types and forms, and establishes the timeframes and duration for teaching and academic staff.

It has been established that Ukraine has a wide network of opportunities for teachers' professional development, which contributes to the implementation of individual educational trajectories, self-development, and professional growth.

It is concluded that improving the level of legal literacy of teaching staff within the system of lifelong education is an important and in-demand direction of their professional and personal development. It contributes to the formation of legal culture, the creation of a safe educational environment, the development of constructive dialogue among all participants in the educational process, and ensures high-quality implementation of state policy in the field of education.

Key words: legal literacy, forms, types, providers, professional development, teaching staff, lifelong education.

Постановка проблеми. У період політичної нестабільності та постійних соціально-економічних викликів особливо гостро відчувається потреба у правовій захищеності та правовій освіченості населення. Таку потребу відчувають як пересічні громадяни, так і люди певних професій, зокрема педагогічні працівники.

Зауважимо, що від часів проголошення незалежності України та її становлення як правової держави було прийнято низку нормативно-правових документів, що регламентують освітню сферу. Проте правове поле в Україні не є сталим і зазнає постійних змін, що вимагає від педагогічних працівників систематичного оновлення правових знань та підвищення рівня правової освіченості з урахуванням новел у законодавстві. Водночас у процесі професійної діяльності педагогічні працівники стикаються з різними проблемами, що пов'язані з конфліктними ситуаціями з батьками, учнями та колегами, з проблемами безпеки на уроці та в освітньому середовищі, випадками мобінгу та булінгу, з питаннями захисту власних прав та свобод, що актуалізують питання підвищення рівня їх правової освіченості.

Зазначене вище актуалізує потребу організації планомірної роботи щодо підвищення рівня правової освіченості педагогічних працівників у системі підвищення кваліфікації.

Метою статті є аналіз видів, форм, суб'єктів підвищення кваліфікації педагогічних працівників в системі неперервної освіти для підвищення рівня їх правової освіченості.

Виклад основного матеріалу. Науковці Р. Курок (Курок, 2021), І. Зязюн (Зязюн, 2005) розглядають підвищення кваліфікації педагогічних працівників як безперервний та гнучкий процес їх професійного і особистісного розвитку, що поєднує формальні й неформальні форми навчання. До найбільш поширених видів навчання науковці зараховують стажування, самоосвіту, методичну роботу, участь у фокус-групах та в робочих групах із підготовки нормативно-правових документів у сфері освіти, розробки освітніх стандартів та освітніх програм тощо (Курок, 2021: 93).

Зауважимо, що базовим документом, що регулює питання підвищення кваліфікації педагогічних працівників в Україні є Постанова КМУ № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (Постанова КМУ, 2019). У документі визначено процедуру проходження підвищення кваліфікації, зазначено види навчання за програмою підвищення кваліфікації (семінари, практикуми, тренінги, вебінари, майстер-класи тощо), форми проведення (інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева), дуальна, проходження стажування на робочому місці та на виробництві тощо). Зазначено, що педагогічні працівники зобов'язані проходити підвищення кваліфікації з певною періодичністю і з вказаною кількістю годин або кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи, які можуть накопичуватися поступово, або єдинократно, в залежності від виду занять та їхньої тривалості (один кредит ЄКТС становить 30 годин).

Педагогічним працівникам закладів дошкільної, позашкільної, професійної освіти рекомендовано проходити підвищення кваліфікації не рідше одного разу на п'ять років в обсязі не менше 150 год відповідно до умов чинного законодавства. Щодо педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої і післядипломної освіти, то для них є обов'язкове підвищення кваліфікації протягом п'яти років обсягом не менше шести кредитів ЄКТС (Постанова КМУ, 2019).

Показово, що на разі в Україні діє досить широка мережа видів і форм проходження підвищення кваліфікації для педагогів, що створює широкі можливості для вибору власної освітньої траєкторії саморозвитку та професійного зростання. Також педагогічні та науково-педагогічні працівники можуть самостійно обирати суб'єкти підвищення кваліфікації (заклади освіти та їхні структурні підрозділи, наукові установи, юридичні особи чи фізичні особи – підприємці, що провадять освітню діяльність із підвищення кваліфікації педагогічних та/або науково-педагогічних працівників (Постанова КМУ, 2019).

Вивчення наукової літератури (Курок, 2021; Зязюн, 2005; Армейський, 2018; Натеса, 2024) і нормативних документів (Постанова КМУ, 2019; Про освіту, 2017; Про повну загальну середню освіту, 2020; Про вищу освіту, 2014; Про затвердження положення про атестацію педагогічних працівників, 2022) дозволило виокремити основні напрями підвищення кваліфікації педагогічних та науково педагогічних працівників та окреслити найбільш поширені форми їх реалізації:

– електронні освітні платформи з дидактичними матеріалами, які надають змогу педагогічним та науково-педагогічним працівникам самостійно опановувати навчальні курси (зокрема, в нових предметних галузях), здійснювати самонавчання, підвищувати власний саморозвиток та забезпечувати професійне зростання як на платній, так і безоплатній основі. До таких електронних ресурсів належать: EdEra (<https://ed-era.com/>), Prometheus (<https://prometheus.org.ua/>), Вектор (<https://vector.uied.gov.ua/uk/>) тощо;

– електронні освітні платформи для вчителів, викладачів, науково-педагогічних працівників, які містять комбіновані способи проходження підвищення кваліфікації, переважно на платній основі. Такі освітні платформи надають можливість відвідувати навчальні лекції Ukraine Global Faculty (<https://ugf.academy/about-us/>), семінари, вебінари Professional Development (<https://www.profdevelopment.com.ua/>), конференції На Урок (<https://naurok.com.ua/upgrade>), Всеосвіта (<https://vseosvita.ua/>), Рух освіта (<https://ruh.com.ua/?p=1>), AtomsHub (

– центри кар'єрного зростання, інститути підвищення кваліфікації при закладах вищої освіти, де пропонуються різні програми підвищення кваліфікації, здебільшого для вчителів-предметників;

– веб-ресурси, що спрямовані на підвищення рівня цифрової грамотності, освітнього менеджменту, зокрема Дія. Освіта: Освітні серіали (<https://surl.li/mruvtx>), платформа медіаграмотності «Filter» (<https://filter.mcsc.gov.ua/>), веб-сторінка «Освітній омбудсмен України» (<https://eo.gov.ua/>), Освіторія (<https://osvitoria.media/>).

Аналіз відкритих ресурсів на зазначених платформах дозволяє констатувати, що вони містять окремі теми, модулі, курси, спрямовані на підвищення рівня правової освіченості та правової культури педагогічних працівників. Їх зміст стосується поглиблення знань з навчальних предметів «Правознавство», «Громадянська освіта»; прав і обов'язків учасників освітнього процесу; етичних норм організації освітнього процесу; управління закладами освіти тощо.

До прикладу на платформі EdEra пропонується безкоштовний курс «Права людини в освітньому просторі». Цей курс розроблено у співпраці з ОБСЄ і спрямовано на поглиблення знань педагогічних працівників з питань прав людини, прав дитини, інших учасників освітнього процесу, зокрема під час використання мережі інтернет тощо. Курс також містить практичні кейси і завдання з моделюванням ситуацій, що неодмінно стануть у нагоді в професійній діяльності (Войтенко, Черних О та ін., 2026).

Наступний безкоштовний дистанційний курс під назвою «Вступ до конституційного права» пропонує платформа Prometheus (Савич, 2026). Цей лекційний курс спрямовано на розуміння історії, функціонування державної системи управління, сутності та структури конституційного права України та дотримання прав людини. Знання основного закону України є обов'язком кожного громадянина, тим паче вчителя.

Платформа Рух освіта пропонує курс «Удосконалення знань з основ правового законодавства» (Рух освіта, 2026), який спрямовано на поглиблення професійних компетентностей вчителів в рамках реалізації Державного стандарту базової середньої освіти відповідно до основних напрямів державної політики у сфері освіти. Результатом курсу є сформованість громадянської компетентності педагогічних працівників; оволодіння правовими нормами, комунікативними вміннями та прийомами толерантного спілкування тощо.

Зауважимо, що для прокачування комунікативної компетентності пропонується окремий курс «Розвиток комунікативних навичок толерантного спілкування, прийомів ефективної взаємодії та співпраці при викладанні правознавства» (Рух освіта, 2026).

На наше переконання, в контексті досліджуваного питання на особливу увагу заслуговують цифрові освітні платформи «На урок» та «Всеосвіта», де розміщено записи вебінарів, онлайн лекцій, семінарів з правової тематики, електронні дидактичні ресурси, які можна використовувати як на уроках, так і для підготовки учнів до участі в олімпіадах, конкурсах, проєктах. Окрім цього для освітян пропонується досить широкий спектр навчальних вебінарів з питань трудового права, оплати праці вчителів та учнів, освітнього законодавства, прав і обов'язків учасників освітнього процесу, змін в освітньому законодавстві, зокрема під час дії правового режиму воєнного стану в Україні. До прикладу, на платформі Всеосвіта представлені вебінари з трудового права: «Права та обов'язки педагогічних працівників

щодо захисту в освітньому процесі», «Особливості застосування строкових трудових договорів (контрактів) у сфері освіти: правові коментарі та практичні поради», «Особливості організації освітнього процесу в умовах воєнного стану: управлінський аспект» стану, «Права та обов'язки педагогічних працівників у сфері трудових відносин» (Маніленко, 2022), «Захист персональних даних неповнолітніх у процесі реалізації права на освіту» (Маніленко, 2023).

Зазначене вище дозволяє стверджувати, що запропоновані теми вебінарів спрямовано на забезпечення фахового консультування освітян щодо актуальних питань захисту їхніх прав під час виконання трудових обов'язків, працевлаштування, зокрема в умовах воєнного стану. Вебінари пропонують детальний аналіз прав та обов'язків педагогічних працівників, зокрема з питань ведення ділової документації. Особлива увага приділяється правовим питанням проведення атестації, сертифікації та присвоєння кваліфікаційних категорій педагогічним працівникам в умовах воєнного стану. Окрім цього, здійснюється юридичний супровід адміністрації закладів загальної середньої освіти у питаннях практичного застосування строкових трудових договорів, реалізації механізмів контрактної форми трудових відносин та захисту персональних даних учасників освітнього процесу.

Окрім цього на платформах розміщено добірку матеріалів для поглиблення правової освіченості не тільки освітян, а й учнів та їхніх батьків з питань трудового законодавства, захисту прав дитини, виховання негативного ставлення до правопорушень, дотримання прав і обов'язків учасників освітнього процесу в умовах інклюзії: «Нормативно-правове регулювання прав дитини: право дітей та підлітків на працю» (Байталюк, 2019), «Інклюзія у співпраці – права та обов'язки батьків та їх дітей з ООП» (Смаль, 2023).

Також на порталі «Всеосвіта» розміщено актуальну інформацію та роз'яснення юристів щодо навчального річного навантаження, графіку та оплати відпусток вчителів тощо.

Зауважимо, що педагогічні працівники останніми роками все частіше стикаються з проблемами мобінгу та булінгу, що вимагає правової освіченості щодо їх попередження та протидії. З цією метою освітянам пропонується самостійно пройти навчальний курс «Протидія та попередження булінгу (цькування) в закладах освіти» (Тілікіна, Найдюнова та ін., 2020). Тематика курсу розкриває ефективні стратегії та пропонує практичні інструменти для створення безпечного

та підтримуючого освітнього середовища. Окрім цього педагогічні працівники можуть долучитися до проходження таких курсів, як «Формування громадянських компетентностей учнів як профілактика шкільного булінгу» (Клименюк, 2026), «Мобінг на робочому місці: вносимо зміни до організаційно-правових документів закладу освіти» (Маніленко, 2022). Це створює умови для підвищення рівня правової освіченості педагогічних працівників з питань захисту від мобінгу, надання правової підтримки адміністрації, педагогічним, науково-педагогічним та іншим працівникам закладів освіти з питань дотримання адміністративного та трудового права, побудови зрозумілого алгоритму дій для попередження конфліктів та правопорушень в освітніх установах.

Зауважимо, що на разі громадянська освіта як педагогів, так і учнів, включає і правовий аспект. З метою прокачування громадянської компетентності педагогічних працівників пропонується такі практико-орієнтовані курси: «Успішне вчителювання – прості рецепти на щодень», «Школа та громада для дитини» (Боярчук, Герасим та ін., 2020). Ці курси сприяють розвитку взаємної поваги, дотримання правил співіснування в освітньому просторі, а також демонструють можливості інтеграції навчальних предметів (правознавство, література, історія, мистецтво) тощо.

Крім того, важливим питанням як для академічної спільноти, так і для здобувачів загальної середньої і професійної освіти є дотримання етики доброчесного використання наукових, навчально-методичних матеріалів та інших джерел. У цьому сегменті правової освіченості педагогічних працівників корисними є курс «Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів» (Чапайло Я., Бершадська та ін., 2021), вебінари «Copyright. Авторське право в шкільній освіті» (Гуржій, 2022), «Дотримання авторського права в методичних матеріалах. Як уникнути плагіату?» (Давидова, 2023).

Зміст зазначених курсів розкриває теоретичні питання дотримання академічної доброчесності в освітньому процесі закладів освіти різних рівнів, сприяє набуттю знань з питань авторського права, формує повагу до інтелектуальної власності у системі освіти, формує уміння і навички правомірного створення та використання авторського дидактичного контенту (електронних розробок), особливо в мережі «Інтернет», знайомить освітян з різновидами плагіату та дієвими кейсами правомірного цитування, створення коректних посилань на першоджерела як способу уникнення порушення авторського права в навчально-методичних розробках.

Для поглиблення правової освіченості адміністрації закладів освіти корисними є такі пропонувані теми для підвищення кваліфікації та самоосвіти: «Цикл матеріалів «Крок до взаємодії: антикорупційні інструменти для роботи з молоддю» (Usaid), «Конфлікт інтересів посадових осіб за антикорупційним законодавством України» (Маніленко, 2022). Такі вебінари надають керівникам закладів освіти як теоретичну правову допомогу, так і практичні поради з питань попередження та врегулювання конфлікту інтересів, запобігання корупційним ризикам тощо.

В аспекті порушеного питання наголосимо, що служба освітнього омбудсмена спільно з проектом USAID «Взаємодія» розробили дидактичні матеріали для вчителів, зокрема: «Антикорупційна гра «Що? Де? Коли?», «Світлофор освітньої доброчесності», «Антикорупційні уроки» (Освітній омбудсмен, 2021), які перебувають у відкритому доступі і слугують основою для самоосвіти. Наявність спеціалізованих веб-ресурсів сприяє ознайомленню педагогічних працівників і адміністрації закладів освіти з актуальною правовою інформацією і підвищенню рівня правової освіченості.

Показово, що на сайті Освітнього омбудсмена України можна не тільки ознайомитися з правами та обов'язками учасників освітнього процесу, а і з основними правилами та рекомендаціями щодо їх співпраці. Крім того подано огляд актуальних новин стосовно правового сегменту освітнього процесу, та запропоновано програми освіти підвищення кваліфікації педагогічних працівників

як-от: «Управлінські аспекти дотримання прав в освіті» (Освітній омбудсмен, 2024) тощо.

Висновки. Чинна система підвищення кваліфікації педагогічних працівників в Україні має потужні важелі для підвищення рівня сформованості правової освіченості педагогічних працівників та керівників закладів освіти. Така система поєднує як формальні (курси, тренінги, стажування, вебінари), так і неформальні (участь у заходах, самоосвіта через урядові веб-ресурси) види навчання. Вона охоплює чотири провідні напрями: електронні освітні платформи широкого вжитку з навчальними курсами як на платній, так і безоплатній основі; електронні освітні платформи для вчителів, викладачів, науково-педагогічних працівників, які містять комбіновані способи проходження підвищення кваліфікації, переважно на платній основі; спеціалізовані центри/інститути підвищення кваліфікації в закладах вищої освіти, які пропонують спеціально розроблені освітні програми юридичного спрямування та веб-ресурси (правова безпека в інтернеті, протидія дискримінації, кібербулінгу, авторське право, академічна доброчесність, юридична відповідальність за життя і здоров'я дітей тощо). Автономія педагогічних працівників у виборі видів, форм, суб'єктів підвищення кваліфікації сприяє індивідуалізації їх професійного зростання; адаптації до сучасних освітніх вимог; зміні ролі «виконавець інструкцій» на роль суб'єкта правових відносин, який може аргументовано захищати власні інтереси та інтереси своїх учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Курок Р. О. Напрями розвитку правової компетентності педагогічних працівників економічних коледжів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реальність та перспективи* : зб. наук. праць. Київ, 2021. Вип. 83. С. 92–98. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.83.19> (дата звернення: 30.10.2025 р.).
2. Зязюн І. А. Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. № 25. С. 13-18. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/853/> (дата звернення: 23.03.2026).
3. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 р. № 800. Верховна рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#n18> (дата звернення: 20.03.2026).
4. Армійський О. С. Розвиток правової компетентності вчителів технологій у післядипломній педагогічній освіті : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2018. 213 с. URL: <https://surl1.cc/pznx1l> (дата звернення: 12.03.2026).
5. Натеса Д. М. Специфіка правової компетентності педагогів професійного навчання закладів професійної освіти будівельної галузі. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. 2024. № 55. С. 110-117. DOI: 10.31376/2410-0897-2024-2-55-110-117 (дата звернення: 18.11.2025).
6. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Редакція від 01.01.2025. Верховна рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 17.03.2026).
7. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. Редакція від 17.11.2024. Верховна рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 17.03.2026).
8. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Редакція від 11.03.2026. Верховна рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 22.09.2025).
9. Про затвердження положення про атестацію педагогічних працівників : Наказ Міністерства освіти і науки України від 09.09.2022 р. № 805. Верховна рада України. Законодавство України. URL: <https://surl.li/afrejr> (дата звернення: 13.02.2025).

10. Войтенко О., Черних О. та ін. Права людини в освітньому просторі. Курс підвищення кваліфікації. *EdEra*: веб-сайт. URL: <https://surl.lu/kkfspx> (дата звернення: 05.03.2026.)
11. Савич М. Вступ до конституційного права. Курс підвищення кваліфікації. *Prometheus*: веб-сайт. URL: <https://surl.lu/vdgibn> (дата звернення: 05.03.2026.)
12. Удосконалення знань з основ правового законодавства. Курс підвищення кваліфікації. *Рух освіти*: веб-сайт. URL: <https://surl.li/smuizp> (дата звернення: 05.03.2026.)
13. Розвиток комунікативних навичок толерантного спілкування, прийомів ефективної взаємодії та співпраці при викладанні правознавства. Курс підвищення кваліфікації. *Рух освіти*: веб-сайт. URL: <https://surl.li/lpzffa> (дата звернення: 05.03.2026.)
14. Маніленко І. Права та обов'язки педагогічних працівників щодо захисту в освітньому процесі. Курс підвищення кваліфікації. *Всеосвіта*. 2022: веб-сайт. URL: <https://surl.li/taafhr> (дата звернення: 05.03.2026.)
15. Маніленко І. Особливості застосування строкових трудових договорів (контрактів) у сфері освіти: правові коментарі та практичні поради. Вебінар підвищення кваліфікації. *Всеосвіта*. 2022: веб-сайт. URL: <https://surl.li/vqptomk> (дата звернення: 05.03.2026.)
16. Маніленко І. Особливості організації освітнього процесу в умовах воєнного стану: управлінський аспект стану. Вебінар підвищення кваліфікації *Всеосвіта*. 2022: веб-сайт. URL: <https://surl.li/tnxakr> (дата звернення: 05.03.2026.)
17. Маніленко І. Права та обов'язки педагогічних працівників у сфері трудових відносин. Вебінар підвищення кваліфікації. *Всеосвіта*. 2022: веб-сайт. URL: <https://surl.li/qdzejf> (дата звернення: 05.03.2026.)
18. Маніленко І. Захист персональних даних неповнолітніх у процесі реалізації права на освіту. Вебінар підвищення кваліфікації. *Всеосвіта*. 2023: веб-сайт. URL: <https://surl.li/hirkly> (дата звернення: 05.03.2026.)
19. Байталок О. Нормативно-правове регулювання прав дитини: право дітей та підлітків на працю. Вебінар підвищення кваліфікації. *Всеосвіта*. 2019: веб-сайт. URL: <https://surl.li/xaajiw> (дата звернення: 05.03.2026.)
20. Смаль Б. Інклюзія у співпраці – права та обов'язки батьків та їх дітей з ООП. Вебінар підвищення кваліфікації. *Всеосвіта*. 2023: веб-сайт. URL: <https://surl.li/hdkszm> (дата звернення: 05.03.2026.)
21. Тілікіна Н., Найдьонова Л., Коваль Є. та ін. Протидія та попередження булінгу (цькування) в закладах освіти. Курс підвищення кваліфікації. *Prometheus*. 2020: веб-сайт. URL: <https://surl.lu/mtzscw> (дата звернення: 05.03.2026.)
22. Клименюк Н. Формування громадянських компетентностей учнів як профілактика шкільного булінгу. Курс підвищення кваліфікації. *Вектор*. 2026: веб-сайт. URL: <https://vector.uied.gov.ua/uk/mpk/2243/detail/> (дата звернення: 05.03.2026.)
23. Маніленко І. Мобінг на робочому місці: вносимо зміни до організаційно-правових документів закладу освіти. Вебінар підвищення кваліфікації. *Всеосвіта*. 2022: веб-сайт. URL: <https://surl.lu/uxobzq> (дата звернення: 05.03.2026.)
24. Боярчук О., Герасим Н., Глазкова та ін. Успішне вчителювання – прості рецепти на щодень. Курс підвищення кваліфікації. *Prometheus*. 2020: веб-сайт. URL: <https://surl.li/uvwqfo> (дата звернення: 05.03.2026.)
25. Боярчук О., Герасим Н., Глазкова та ін. Школа та громада для дитини. Курс підвищення кваліфікації. *Prometheus*. 2020: веб-сайт. URL: <https://surl.li/wertxf> (дата звернення: 05.03.2026.)
26. Чапайло Я., Бершадська О., Артюхов А., Бойко М. Академічна доброчесність: онлайн-курс для викладачів. Курс підвищення кваліфікації. *Prometheus*. 2021: веб-сайт. URL: <https://surl.li/xvvehf> (дата звернення: 05.03.2026.)
27. Гуржій А. Copyright. Авторське право в шкільній освіті. Вебінар підвищення кваліфікації. *Всеосвіта*. 2022: веб-сайт. URL: <https://surl.li/hzmulz> (дата звернення: 05.03.2026.)
28. Давидова О. Дотримання авторського права в методичних матеріалах. Як уникнути плагіату?. Вебінар підвищення кваліфікації. *Всеосвіта*. 2023: веб-сайт. URL: <https://surl.lu/ahrgut> (дата звернення: 05.03.2026.)
29. Usaid. Крок до взаємодії: антикорупційні інструменти для роботи з молоддю. Цикл матеріалів. Курс підвищення кваліфікації. *Prometheus*: веб-сайт. URL: <https://surl.li/efxchx> (дата звернення: 05.03.2026.)
30. Маніленко І. Конфлікт інтересів посадових осіб за антикорупційним законодавством України. Вебінар підвищення кваліфікації. *Всеосвіта*. 2022: веб-сайт. URL: <https://surl.li/klcmxr> (дата звернення: 05.03.2026.)
31. Антикорупційні інструменти для підвищення кваліфікації розміщені у вільному доступі. Підвищення кваліфікації від Служби освітнього омбудсмена. *Освітній омбудсмен*. 2021: веб-сайт. URL: <https://surl.li/mkvchb> (дата звернення: 11.03.2026.)
32. Управлінські аспекти дотримання прав в освіті. Програми освіти підвищення кваліфікації педагогічних працівників від служби освітнього омбудсмена. *Освітній омбудсмен*. 2024: веб-сайт. URL: <https://training.eo.gov.ua/prohramy/> (дата звернення: 11.03.2026.)

REFERENCES

1. Kurok R. O. (2021) Napriamy rozvytku pravovoi kompetentnosti pedahohichnykh pratsivnykiv ekonomichnykh koledzhiv. [Directions for developing legal competence of teaching staff of economic colleges] Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 5 : Pedahohichni nauky : realii ta perspektyvy : zb. nauk. prats. Kyiv, 2021. Vyp. 83. S. 92–98. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.83.19>. [in Ukrainian].
2. Ziaziun I. A. (2005) Filosofiia pedahohichnoi yakosti v systemi neperervnoi osvity. [A. Philosophy of pedagogical quality in the system of continuing education.] Visnik Zhitomirskogo derzhavnogo universitetu imeni Ivana Franka. № 25. S. 13-18. <https://eprints.zu.edu.ua/853/> [in Ukrainian].
3. Deiakі pytannia pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh i naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv. [Some issues of advanced training of pedagogical and scientific-pedagogical workers]: : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.08.2019 r. № 800. Verkhovna rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#n18> [in Ukrainian].

4. Armeyskiy O. S. (2018) Rozvytok pravovoi kompetentnosti vchyteliv tekhnolohii u pislidiplomnii pedahohichnii osviti. [Development of legal competence of technology teachers in postgraduate pedagogical education] : dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Kharkiv, 2018. 213 s. URL: <https://surl1.cc/pznxil> (data zvernennya: 12.03.2026). <https://surl1.cc/pznxil> [in Ukrainian].
5. Natesa D. M. (2024) Spetsyfika pravovoi kompetentnosti pedahohiv profesiinoho navchannia zakladiv profesiinoi osvity budivelnii haluzi. [Specificity of legal competence of vocational training teachers of vocational education institutions in the construction industry] Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Pedahohichni nauky. 2024. №. 55. S. 110-117. DOI: 10.31376/2410-0897-2024-2-55-110-117 [in Ukrainian].
6. Pro osvitu (2025) [About education] : Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII. Redaktsiia vid 01.01.2025. Verkhovna rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
7. Pro povnu zahalnu seredniu osvitu (2024) [About complete general secondary education] : Zakon Ukrainy vid 16.01.2020 № 463-IX. Redaktsiia vid 17.11.2024. Verkhovna rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> [in Ukrainian].
8. Pro vyshchu osvitu [About higher education] : Zakon Ukrayini vid 01.07.2014 r. № 1556-VII. Redakciya vid 11.03.2026. Verhovna rada Ukrayini. Zakonodavstvo Ukrayini. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
9. Pro zatverdzhennia polozhennia pro atestatsiiu pedahohichnykh pratsivnykiv (2022) [On approval of the regulations on the certification of teaching staff]: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 09.09.2022 r. № 805. Verkhovna rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-atestatsiiu-pedahohichnih-pracivnykiv> [in Ukrainian].
10. Voitenko O., Chernykh O. ta in. (2026) Prava liudyny v osvitnomu prostori. [Human rights in the educational space]. Kurs pidvyshchennia kvalifikatsii. EdEra. URL: <https://surl.lu/kkfspx> [in Ukrainian].
11. Savych M. (2026). Vstup do konstytutsiinoho prava. [Introduction to constitutional law.]. Kurs pidvyshchennia kvalifikatsii. Prometheus. URL: <https://surl.lu/vdgybn> [in Ukrainian].
12. Udoskonalennia znan z osnov pravovoho zakonodavstva (2026). [Improving knowledge of the basics of legal legislation. Advanced training course.] Kurs pidvyshchennia kvalifikatsii. Rukh osvita. URL: <https://surl.li/smuizp> [in Ukrainian].
13. Rozvytok komunikativnykh navychok tolerantnoho spilkuвання, pryiomiv efektyvnoi vzaiemodii ta spivpratsi pry vykladanni pravoznavstva (2026). [Development of communication skills of tolerant communication, techniques of effective interaction and cooperation when teaching law.] Kurs pidvyshchennia kvalifikatsii. Rukh osvita. URL: <https://surl.li/lpzffa> [in Ukrainian].
14. Manilenko I. (2022) Prava ta oboviazky pedahohichnykh pratsivnykiv shchodo zakhystu v osvitnomu protsesi. [Rights and obligations of teaching staff regarding protection in the educational process] Kurs pidvyshchennia kvalifikatsii. Vseosvita. URL: <https://surl.li/taafhr> [in Ukrainian].
15. Manilenko I. (2022) Osoblyvosti zastosuvannia strokovykh trudovykh dohovoriv (kontraktiv) u sferi osvity: pravovi komentari ta praktychni porady. [Peculiarities of organizing the educational process under martial law: the managerial aspect of the state] Vebinar pidvyshchennia kvalifikatsii. Vseosvita. URL: <https://surl.li/tnxakr> [in Ukrainian].
16. Manilenko I. (2022) Osoblyvosti orhanizatsii osvitnoho protsesu v umovakh voiennoho stanu: upravlinskyi aspekt stanu. [Peculiarities of organizing the educational process under martial law: the managerial aspect of the state] Vebinar pidvyshchennia kvalifikatsii Vseosvita. URL: <https://surl.li/tnxakr> [in Ukrainian].
17. Manilenko I. (2022) Prava ta oboviazky pedahohichnykh pratsivnykiv u sferi trudovykh vidnosyn. [Rights and responsibilities of teaching staff in the field of labor relations. Advanced training webinar] Vebinar pidvishennya kvalifikatsii. Vseosvita. URL: <https://surl.li/qdzejf> [in Ukrainian].
18. Manilenko I. (2023) Zakhyst personalnykh danykh nepovnoletnikh u protsesi realizatsii prava na osvitu. [Protection of personal data of minors in the process of exercising the right to education] Vebinar pidvyshchennia kvalifikatsii. Vseosvita. URL: <https://surl.li/hirkly> [in Ukrainian].
19. Baitaliuk O. (2019) ormatyvno-pravove rehuliuвання prav dytyny: pravo ditei ta pidlitkiv na pratsiu. [Legal regulation of children's rights: the right of children and adolescents to work] Vebinar pidvyshchennia kvalifikatsii. Vseosvita. URL: <https://surl.lt/xajjiw> [in Ukrainian].
20. Smal B. (2023) Inkluziia u spivpratsi – prava ta oboviazky batkiv ta yikh ditei z OOP. [Inclusion in collaboration – the rights and responsibilities of parents and their children with special needs] Vebinar pidvyshchennia kvalifikatsii. Vseosvita. URL: <https://surl.li/hdkszm> [in Ukrainian].
21. Tilikina N., Naidonova L., Koval Ye. ta in. (2020) Protydiia ta poperedzhennia bulinhu (tskuvanniu) v zakladakh osvity. [Counteracting and preventing bullying in educational institutions] Kurs pidvyshchennia kvalifikatsii. Prometheus. URL: <https://surl.lu/mtzscw> [in Ukrainian].
22. Klymeniuk N. (2026) Formuvannia hromadianskykh kompetentnosti uchniv yak profilaktyka shkilnoho bulinhu. [Formation of students' civic competences as a prevention of school bullying] Kurs pidvyshchennia kvalifikatsii. Vektor. URL: <https://vector.ued.gov.ua/uk/mpk/2243/detail/> [in Ukrainian].
23. Manilenko I. (2022) Mobinh na robochomu misti: vnosymo zminy do orhanizatsiino-pravovykh dokumentiv zakladu osvity. [Mobbing in the workplace: making changes to the organizational and legal documents of the educational institution] Vebinar pidvyshchennia kvalifikatsii. Vseosvita. URL: <https://surl.lu/uxobzq> [in Ukrainian].
24. Boiarchuk O., Herasym N., Hlazkova ta in. (2020) Uspishne vchyteliuvannia – prosti retsepty na shchoden. [Successful teaching – simple recipes for every day] Kurs pidvyshchennia kvalifikatsii. Prometheus. URL: <https://surl.li/uvwqfo> [in Ukrainian].

25. Boiarchuk O., Herasym N., Hlaskova ta in. (2020) Shkola ta hromada dlia dytyny. [School and community for the child] Kurs pidvyshchennia kvalifikatsii. Rrometheus. URL: <https://surl.li/wertxf> [in Ukrainian].
26. Chapailo Ya., Bershadska O., Artiukhov A., Boiko M. (2021) Akademichna dobrochesnist: onlajn-kurs dlya vkladachiv. [Academic Integrity: Akademichna dobrochesnist: onlajn-kurs dlya vykladachiv. Kurs pidvyshchennia kvalifikatsii. Prometheus. URL: <https://surl.lt/xvvehf> [in Ukrainian].
27. Hurzhii A. (2022) Copyright. Avtorske pravo v shkilnii osviti. [Copyright. Copyright in school education] Vebinar pidvyshchennia kvalifikatsii. Vseosvita. URL: <https://surl.cc/hzmulz> [in Ukrainian].
28. Davydova O. (2023) Dotrymattia avtorskoho prava v metodychnykh materialakh. Yak unyknuty plahiatu?. [Compliance with copyright in teaching materials. How to avoid plagiarism?] Vebinar pidvyshchennia kvalifikatsii. Vseosvita. URL: <https://surl.lu/ahrgut> [in Ukrainian].
29. Usaid. (2026) Krok do vzaiemoDii: antykoruptsiini instrumenty dlia roboty z moloddiu. Tsykl materialiv. [Step to Interaction: Anti-Corruption Tools for Working with Youth. Series of Materials] Kurs pidvyshchennia kvalifikatsii. Rrometheus: URL: <https://surl.li/efxcxh> [in Ukrainian].
30. Manilenko I. (2022) Konflikt interesiv posadovykh osib za antykoruptsiinym zakonodavstvom Ukrainy. [Conflict of interest of officials under the anti-corruption legislation of Ukraine] Vebinar pidvyshchennia kvalifikatsii. Vseosvita. URL: <https://surl.li/kclmxx> [in Ukrainian].
31. Antykoruptsiini instrumenty dlia pidvyshchennia kvalifikatsii rozmishcheni u vilnomu dostupi. (2021). [Anti-corruption tools for professional development are freely available] Pidvyshchennia kvalifikatsii vid Sluzhby osvitnoho ombudsmena. Osvitnii ombudsmen. URL: <https://surl.li/mkvchb> [in Ukrainian].
32. Upravlinski aspekty dotrymattia prav v osviti. (2024). [Management aspects of respecting rights in education] Prohramy osvity pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv vid sluzhby osvitnoho ombudsmena. Osvitnii ombudsmen. URL: <https://training.eo.gov.ua/prohramy/> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 05.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

